

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ, ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

I

Հրանտ Ավետիսյան – Հայ-ռուսական մարտական միասնությունը. ավանդույթներ և արդիականություն	3
Ռուբեն Խուրշուդյան – Հնչակյան պարբերական մամուլը. սկզբնավորման շրջան ...	18
Ազատ Համբարյան – Արևմտահայ վանական տնտեսությունը (XIX դարի երկրորդ կես – XX դարի սկիզբ)	29
Արմենուհի Ղամբարյան – Դիվանագիտական պայքարը Հայկական հարցի շուրջ և Անգլիայի քաղաքականությունը (1913 թ. երկրորդ կես)	39
Մարգարիտա Խաչատրյան – Համաստեղը գրականության մասին	55
Արթուր Ավագյան – Խորհրդահայ կերպարվեստի զարգացման միտումները 1920-ական թվականներին	68

II

Արտաշես Շահնազարյան – Մոնղոլների հետախուզական արշավանքն Անդրկով- կաս (1220-1222 թթ.)	85
Բաբկեն Հարությունյան – Հայոց եկեղեցու թեմական բաժանումը Գրիգոր Լուսա- վորչի հովվապետության շրջանում	108
Արամ Թովչյան – Հուլիոս Աֆրիկանոսի «Ժամանակագրությունը» և Մովսես Խորենացին	128
Աարգիս Պետրոսյան – Հասարակության եռադասության սկզբունքի դրսևորում- ները Երվանդունյաց Հայաստանում (մատենագրական տվյալների համա- դրման փորձ)	160
Ալեքսանդր Մանուչարյան – Նախնադարյան կերպարվեստի թեմաները	177
Անրի Միշել (Մոնպեյլե) – Հայազգի ժամ Ալթենը՝ Ֆրանսիայում բամբակի և տո- րոնի մշակության առաջնեկ	188
Նիկոլայ Հարությունյան – Նոր ընթերցումներ և մեկնաբանություններ Նախիջևանի սեպագրում	196
Լավրենտի Հովհաննիսյան – Բառաքնական նկատառումներ «Բառգիրք Հայո- ցում» տեղ գտած մի քանի բառերի վերաբերյալ	213
Ալբերտ Մուշեղյան - Բանասիրական ճշգրտում Ամմիանոս Մարկելիցոսի լատինե- րեն բնագրում	222
Այրիս Եսայան – Հայաստանում որմնանկարների տեխնոլոգիական հետազոտման հարցի շուրջ (ռուսերեն)	227

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

Վարդգես Միքայելյան – Էրզրումում ռուսական գլխավոր հյուպատոսների գաղտնի գեկույցները Վանում հայերի կոտորածների և արևմտահայերի ազատա- գրական պայքարի մասին (ռուսերեն)	237
---	-----

Ալվարդ Ղազիյան – Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ի նամակները ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Ն. Ա. Բուլգանինին (ռուսերեն)	249
---	-----

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նորայր Սարուխանյան – Գալուստ Գալոյան. Հայաստանը և մեծ տերությունները. 1917-1923 թթ.	256
Հրաչիկ Սիմոնյան - Էմմա Կոստանոյան. Մկրտիչ Խրիմյան, հասարակական-քաղաքական գործունեությունը	260
Սվետլանա Վարդանյան – Սասնա Շռեր. հ. Դ	265
Ներսես Մկրտչյան – Վ. Ուրիշյան. Մեր արմատները նոր լույսի տակ. հ. Ա և հ. Բ	268

ՄԵՐ ՀՈՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

Աշոտ Սուքիասյան – Ակադեմիկոս Գևորգ Ջահուկյան (ծննդյան 80-ամյակի առթիվ)	274
Արտաշես Պապոյան – Ակադեմիկոս Սերգեյ Աբրահամյան (ծննդյան 75-ամյակի առթիվ)	278
Գուրգեն Գեղամյան – Ակադեմիկոս Շաքրո Սիոյան (ծննդյան 70-ամյակի առթիվ) ...	284

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

Էլիզաբեթ Թաջիրյան – «Հռոմ – Հայաստան» ցուցահանդեսը	288
--	-----

ԼՐԱՏՈՒ

Ստեփան Ատեփանյան - Ակադեմիկոս Գ. Ղարիբջանյան (ծննդյան 80-ամյակի առթիվ)	299
Անուշավան Զաքարյան – ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը	302

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ, СООБЩЕНИЯ

I

Грант Аветисян – Армяно-русское боевое единство. Традиции и современность	3
Рубен Хуршудян – Гнчакская периодическая печать. Период формирования..	18
Азат Амбарян – Монастырское хозяйство в Западной Армении (II половина XIX в. – начало XX в.)	29
Арменуи Гамбарян – Дипломатическая борьба вокруг Армянского вопроса и политика Англии (вторая половина 1913 г.)	39
Маргарита Хачатрян – Аматех о литературе	55
Артуր Авакян – Тенденции развития изобразительного искусства Советской Армении в 1920-х годах	68

II

Аргашес Шахназарян – Разведывательный поход монголов в Закавказье (1220-1222 гг.)	85
Бабкен Арутюнян – Епархиальное деление Армянской церкви в период архипастырства Григора Просветителя	108
Арам Топчян – "Хроника" Юлия Африкана и Мовсес Хоренаци	128
Саргис Петросян – Проявление принципа трехчастного деления общества в Ервандидской Армении (опыт сопоставления данных источников)	160
Александр Манучарян – Тематика первобытного изобразительного искусства	177
Анри Мишель (Монпелье) – Армянин Жан Алтен – инициатор внедрения культуры хлопка и марены во Франции	188
Николай Арутюнян – Новые чтения и интерпретации в Нахичеванской клинописи	196
Лаврентий Оганесян – Лексикологические соображения о словах, засвидетельствованных в «Բառգրքը Հայոց» ("Словарь армянского языка")	213
Альберт Мушегян – Филологическое уточнение в оригинале Аммиана Марцеллина	222
Айрис Есаян – К вопросу о технологическом исследовании настенной живописи в Армении (на русском языке)	227

ПУБЛИКАЦИИ

Вардгес Микаелян – Секретные донесения российских генеральных консулов в Эрзеруме об армянских погромах в Ване и освободительной борьбе западных армян (на русском языке)	237
Алвард Газиян – Письма Католикоса всех армян Вазгена I Председателю Совета Министров СССР Н. А. Булганину (на русском языке)	249

РЕЦЕНЗИИ

Норайр Саруханян – Галуст Галоян. Армения и великие державы. 1917–1923 гг.	256
Грачик Симонян – Эмма Костаңдян. Мкртыч Хримян. Общественно-политическая деятельность	260
Светлана Варганян – Сасна Црер. Т. 4.	265
Нерсес Мкртчян – В. Уришян. Наши корни в новом свете. Т. I–II.	268

НАШИ ЮБИЛЯРЫ

Ашот Сукиасян – Академик Геворг Джаукян (к 80-летию со дня рождения). 274	
Аргашес Папоян – Академик Сергей Абрамян (к 75-летию со дня рождения)	278
Гурген Гегамян – Академик Шакро Мхоян (к 70-летию со дня рождения)	284

НАУЧНАЯ ИНФОРМАЦИЯ

Элизабет Таджирян – Выставка “Рим – Армения”	288
--	-----

ХРОНИКА

Степан Степанян – Академик Геворг Гарибджанян (к 80-летию со дня рождения)	299
Анушаван Закарян – Годичное общее собрание Национальной Академии Наук РА	302

CONTENTS

ARTICLES, REPORTS

I

Hrant Avetisyan – The Armenian-Russian Fighting Union. Traditions and Up-to-dateness	3
Ruben Khurshudyan – The Hentchak Party's Printed Press: Genesis	18
Azat Hambaryan – Monasterial Economy in Western Armenia (second half of XIX century-beginning of XX century)	29
Armenouhy Ghambaryan – The Diplomatic Struggle on the Armenian Question and the Policy of Great Britain (the second half of 1913)	39
Margaret Khachatryan – Hamastegh about Literature	55
Arthur Avakyan – The Trends of Development of the Armenian Soviet Fine Arts in 1920s ..	68

II

Artashes Shahnazaryan – The Reconnaissance Campaign of Mongols to Transcaucasia (1220–1222)	85
Babken Haroutyunyan – The Eparchial Division of the Armenian Church in the Period of Archpastorhood of Gregory the Illuminator	108
Aram Topchyan – Julius Africanus' <i>Chronicle</i> and Moses Khorenats'i	128
Sargis Petrosyan – The Manifestation of the Principle of the Three-Class Social Division in Armenia during the Rule of the Yervandian Dynasty (experiment of correlation of the data of sources)	160
Alexander Manoucharyan – The Subjects of Prehistoric Imitative Art	177
Anri Michel (Montpellier) - Armenian J. Althen – a Pioneer of Adoption of the Cultivation of Cotton and <i>Rubia tinctorum</i> in France	188
Nikolay Haroutyunyan – New Readings and Interpretations in the Inscription from Nakhijevan	196
Lavrenti Hovhannisyan – Lexicological Remarks on some Terms in "Bargirk Hayots" ("A Dictionary of the Armenian Language")	213
Albert Musheghian – A Philological Emendation in the Original of Ammianus Marcellinus ..	222

Ayris Yesayan – To the Question of Technological Research of the Murals in Armenia (in Russian)	227
--	------------

PUBLICATIONS

Vardges Mikayelyan – The Erzerum General Consul's Secret Reports about the Armenians' Massacres in Van and the Western Armenians' Liberation Struggle (in Russian)	237
Alvard Ghaziyan – The Letters of Catholicos of All Armenians Vazgen I to the Chairman of the USSR's Council of Ministers N.A.Boulganin (in Russian)	249

REVIEWS

Norayr Saroukhanyan – Galoust Galoyan: Armenia and the Great Powers (1917–1923)	256
Hrachik Simonyan – Emma Kostandyan: Mkrtych Khrimyan. Public-Political Activities	260
Svetlana Vardanyan – Sasna Ts'rer, vol. IV	265
Nerses Mkrtychyan – V. Urishyan. Our Roots under a New Light, vol I and vol. II	268

JUBILEE DATES

Ashot Soukiasyan – Academician Gevorg Jahoukyan (on the occasion of the 80th anniversary)	274
Artashes Papoyan – Academician Sergey Abrahamyan (on the occasion of the 75th anniversary)	278
Gurgen Geghamyan – Academician Shakro Mhoyan (on the occasion of the 70th anniversary)	284

SCIENTIFIC INFORMATION

Elizabeth Tajiryan – Exhibition "Rome–Armenia"	288
---	------------

NEWS

Stepan Stepanyan – Academician G. Gharibjanyan (on the occasion of the 80th anniversary) 299	
Anushavan Zakaryan – Annual General Meeting of the National Academy of Sciences of Republic of Armenia	302